

Een graanschuur om cyclonen te overleven

De kustgebieden van het eiland Madagaskar worden met regelmaat getroffen door cyclonen. Rijstboeren in de oostelijke kuststrook zien hun oogst verloren gaan, zoals George Henry. „Ik heb het idee dat er de laatste jaren vaker cyclonen komen en dat ze heftiger zijn.” De overstromingen die daarmee gepaard gaan, vormen een ernstige bedreiging voor de bevolking. De drastische kap van het regenwoud is hier mede oorzaak van.

door Mariken Stolk

MANANJARY - Aan de oostkust van Madagaskar in de regio rond Mananjary richtte de cyclon Clovis begin dit jaar grote schade aan. Huizen werden verwoest, schoolgebouwen stortten in en wegen verzakten. Op de rijstvelden spoelden de jonge rijstplantjes weg door overstromingen: de belangrijkste oogst van het jaar ging voor veel boeren verloren. In het dorpje Ambarohose Sud woont boer George Henry. Nog dagelijks wordt hij aan Clovis herinnerd. „Ik zou in mei oogsten, maar in februari spoelde alles weg. Toen was het te laat om opnieuw in te zaaien. De oogst in mei hebben we juist het hardst nodig om de droge tijd van augustus tot december door te komen. Het is nu oktober en ik moet rijst kopen om mijn gezin te kunnen voeden.”

George Henry en zijn gezin hadden er echter slechter aan toe kunnen zijn. Het ontwikkelingsprogramma van de Hervormde Kerk van Madagaskar (SAF) heeft in zijn dorp en dertien omringende dorpen een graan-

Stella Maminizina geeft kookles aan vrouwen in het dorp. „Na afloop eten we de maaltijd op. Ook de meegenomen kinderen mogen mee-eten.”
Foto Johannes Odé

schuur opgezet. Doel van deze graanschuuren: alle dorpsbewoners toegang geven tot hun deel van de oogst op het moment dat zij die het hardste nodig hebben, namelijk in de droge tijd. De rijstogst is het kapitaal van de boeren en met de inleg van hun oogst kunnen zij een microkrediet afsluiten bij de graanschuur, tegen drie procent rente. De meerderheid van de leden investeert dit krediet in de verbetering van hun rijstveld. Anderen openen een eigen winkelje. Voorheen sloegen de boeren de rijst in hun eigen huizen op. Werd hun huis getroffen door een cyclon, dan verveende de voorraad ook. De graanschuur is een stuk steviger: het gebouw overleefde de vorige cyclon. De graanschuur levert de boeren extra voordeel op. Het grootste deel van de leden gebruikt hun voorraad rijst voor eigen consumptie in de droge tijd. Maar boeren die besluiten een deel van hun oogst te verkopen, krijgen een veel betere prijs voor hun rijst dan vlak na de oogst.

Behoud van regenwoud
Door de toenemende bevolkingsdruk neemt de vraag naar nieuwe landbouwgronden sterk

toe. Dit vormt een ernstige bedreiging voor het regenwoud. In twintig jaar tijd is er nog slechts een derde van het regenwoud in Madagaskar overgebleven. Boeren zijn genoodzaakt stukken bos te kappen voor de aanleg van landbouw- en rijstveldjes, terwijl het regenwoud van vitaal belang is voor de waterhuishouding in de regio. De bomen houden het water en de vruchtbare grond vast. In de

natte tijd, wanneer er veel regen valt, spoelt deze vruchtbare grond daardoor minder snel weg. Het regenwoud werkt als een soort spons: neemt water op in de natte tijd en laat deze weer los in de droge tijd. Met het verdwijnen van de laatste restanten regenwoud wordt de oostelijke kuststrook steeds kwetsbaarder. De kap van bomen gaat echter onverminderd door. Boeren gebruiken landbouwmethodes die hun niet veel oogst opleveren en dus blijft de behoefte aan meer landbouwgrond groot. De medewerkers van SAF leren de boeren nieuwe technieken aan, zodat zij de opbrengst van hun veld kunnen verdubbelen en de behoefte aan nieuwe landbouwvelden afneemt. Zij geven de boeren training om verbeterde landbouwtechnieken te gebruiken. Ook verstreken zij zaad aan de boeren. George Henry is tevreden met deze steun. „Sinds ik lid ben, heb ik een veel grotere oogst. Eerst haalde ik 1 ton rijst per jaar van mijn rijstveld, dat is nu 2,5 ton geworden.”

Betere eetgewoontes
Hoewel de bevolking van Ambarohose Sud een grotere rijstogst heeft en de voorraad rijst beter beheerd wordt, ligt het risico

Bevolking Madagaskar werkt aan voedselzekerheid

van ondervoeding toch op de loer. Eenzijdige voeding is hier debet aan. Lallau, projectleider voor SAF in de regio Mananjary, legt uit dat voor het merendeel van de bevolking rijst het hoofdbestanddeel van het dagelijks voedsel vormt. „De grond is zo vruchtbaar dat alle denkbare groenten er zouden kunnen groeien, maar toch wordt er weinig groente verbouwd en gegeten. Met voorlichting over gezonde voeding willen we dit eetpatroon doorbreken.” Stella Maminizina werkt als vrijwilligster voor de SAF en geeft wekelijks kookles aan de vrouwen van het dorp. Samen bereiden zij een gezonde maaltijd waarin veel groenten verwerkt worden. Vandaag staat er een voedzame groentesoep op het menu. Terwijl de vrouwen worteltjes zitten te schrappen, vertelt zij over haar kooklessen. „De vrouwen die op kookles komen, nemen hun jongste kinderen mee. Na afloop van de les eten we samen met de kinderen dan gezamenlijk de maaltijd op. Ik

merk dat de goede eetgewoontes die ik in mijn lessen probeer door te geven ook langzaam worden overgenomen in het dorp. Laatst was er een ambtenaar op bezoek die constateerde dat er minder ondervoede kinderen rondlopen dan vier jaar terug. Ik weet dat er een tijd overheer zal gaan voordat de traditionele voedingsgewoontes veranderd zijn, maar ik heb al aardig wat bereikt in drie jaar.” „We zijn op de goede weg”, beaamt Lallau. „Maar zolang de bevolking nog steeds geen dag zonder rijst kan, hebben we hier nog werk te doen. Variatie in voeding is zo belangrijk om niet meer van de rijstogst alleen afhankelijk te zijn.” Minstens zo belangrijk als gezonde voeding is het belang van schoon drinkwater, aldus Stella. „Nog niet zo lang geleden haalden we al ons water uit de rivier of poelen.” Het oppervlaktewater in de streek is van zeer slechte kwaliteit, en veroorzaakte voorheen veel ziektes, vooral bij kinderen en ouderen.

Zeker twintig kinderen per jaar gingen dood aan diarree en andere ziektes. Maar sinds SAF waterpompen in Ambarohose Sud en dorpen in de omgeving heeft geïnstalleerd, zijn er veel minder kinderen ziek. Lallau: „Door de waterpompen is er eindelijk drinkwater van redelijke kwaliteit beschikbaar. De waterpompen worden goed beheerd door de dorpsbewoners. Zij waken erover dat de kinderen niet met het water gaan spelen en als er een onderdeel van de pomp kapot is, wordt dat meteen gerepareerd.”

Cyclonen

Hoewel hun leefomstandigheden beter worden, moeten de bewoners van Ambarohose Sud leven met de wetenschap dat zij alles wat zij hebben opgebouwd in één klap kunnen kwijtraken. Cyclonen zullen namelijk regelmatig terug blijven keren. Om de schade zo klein mogelijk te laten zijn, wil SAF de bewoners voorbereiden op cyclonen. In elk dorp aan de oostkust geeft SAF voorlichting aan het cycloncomité, die op haar beurt de bevolking weer voorlicht. Solofa, lid van het cycloncomité in Ambarohose Sud, vertelt over de belangrijkste maatregelen. „Het

FairClimate

Klimaatverandering is bij uitstek een ontwikkelingsvraagstuk. In Nederland is klimaatverandering een bedreiging, voor ontwikkelingslanden dagelijkse realiteit. Droge gebieden drogen verder uit, kleine eilanden verdwijnen en lage gebieden overstromen. Dat kan uiteindelijk de voedsel- en watervoorziening van grote groepen mensen in gevaar brengen. Om dat te voorkomen heeft ICCO de klimaatcampagne FairClimate gelanceerd. Het doel van deze campagne is om mensen, zowel in ontwikkelingslanden als in Nederland, zich bewust te maken van de enorme gevolgen van klimaatverandering in ontwikkelingslanden. FairClimate gaat in Nederland fondsen werven voor klimaatprojecten in armen landen. Ook voor het werk van het ontwikkelingsprogramma van de Hervormde Kerk in Madagaskar worden fondsen geworven binnen deze campagne.

is erg belangrijk om vaak naar de radio te luisteren, die waarschuwt of er een cyclon in aantocht is. Zodra ik dat op de radio hoor, hang ik de rode cyclonvlag uit in het dorp. Dan weet iedereen wat hem te doen staat: de daken verstevigen met zandzakken, niet meer uit huis gaan en zeker niet gaan vissen. Bomen in de omgeving van het huis moeten worden omgekapt. Ook vertellen we de mensen uit het dorp dat ze voldoende etensvoorraad in huis moeten halen en kaarsen, lucifers en andere basisproducten.” Het risico dat oogsten verloren gaan door cyclonen en overstromingen bestaat nog steeds, maar door de graanschuuren en de microkredieten voelt de bevolking het verlies van een oogst minder hard dan voorheen. George Henry: „De oogst van vorig jaar is mislukt, maar ik red het nog wel. Door de reserves die ik heb opgebouwd kan ik mij permitteren om rijst te kopen. De oogst van volgend jaar moet lukken, dan kunnen ik en mijn gezin weer een stap vooruit.”

Deze reportage is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van de NDCO.

Angst houdt bevolking Zimbabwe in het gareel

De Afrikaanse en de Europese Unie voeren dit weekeinde besprekingen in Portugal. Nog voor de conferentie begint beheerst Zimbabwe de agenda. De EU is verdeeld over de tijdelijke opheffing van de internationale reisboycot tegen president Robert Mugabe zodat hij aan de besprekingen kan deelnemen. Zimbabweansen zijn te bang om te protesteren tegen repressie en economische wantoestanden.

door onze correspondent
Ilona Eveleens

HARARE - Een jongeman leunt dichterbij naar het scherm van de computer in het internetcafé. Hij kijkt schichtig om zich heen en typt dan 'ZWNWS' in de zoekmachine. In hoog tempo laat hij de pagina's over het scherm glijden. Pas als hij de website sluit, ontspannen zijn schouders en

leunt hij achterover in zijn stoel. ZWNWS is een overzicht van artikelen in de internationale media over de situatie in Zimbabwe. Door gebrek aan een vrije pers in eigen land lezen Zimbabweansen daar over de situatie in hun land. „Ik moet oppassen want spionnen van de overheid zitten overal. Als ze je met zo'n website betrapten, ga je de bak in waar je zeker wordt gemarteld”, vertelt de internetbezoeker fluisterend. Hij durft pas te praten als hij ziet dat ook ik de ZWNWS-website heb bezocht. Zimbabweansen zijn argwanend en bang geworden. Ze weten niet meer wie ze kunnen vertrouwen. Ze dichten informanten van de overheid vaak grotere sluwheid toe dan ze in werkelijkheid bezitten. „Wij kennen staatsgeweld. De oudere generatie weet nog hoe het blanke minderheidsbewind met harde hand optrad. We her-

inneren ons ook Gukuruhundi in 1983 en '84”, merkt de jongeman op als hij eenmaal buiten in de regen voor het internetcafé staat.

Applaus

Gukuruhundi was een militaire campagne waarmee de toenmalige premier en thans president Robert Mugabe dissidente geluiden in Matabeleland liet onderdrukken. De speciale troepen traden moordend op in de zuidwestelijke regio waarbij zo'n 20.000 doden vielen. Onder Mugabes autoritaire bewind gaat het de laatste jaren op democratisch en economisch gebied steeds slechter met Zimbabwe. Met de verdrijving van de blanke boeren nam ongeveer een kwart van de bevolking de benen naar het buitenland. Achterblijvers passen uit angst zelfcensuur toe. Een oppositieactivist in de hoofdstad Harare geeft de voorkeur aan een telefonisch gesprek

boven een ontmoeting. „Het is niet goed om met een blanke te worden gezien die op bezoek is. Bovendien kunnen politie en leger het jou ook lastig maken”, merkt hij op. De activist is kwaad dat Robert Mugabe de kans krijgt om de conferentie in Portugal bij te wonen. „Dat is voor hem een schot voor open doel. Mugabe zal tegen het Westen fulmineren. Andere Afrikaanse leiders die te laf zijn om het Westen te kritisieren, gaan dan luid applausdissen. Het is een bekend scenario en niemand schiet er iets mee op.” Zimbabwe is niet de enige graat in de keel tijdens de top. Ook de nog altijd dramatische situatie in de Sudanese regio Darfur speelt op. Een aantal Europese en Afrikaanse schrijvers beschuldigden hun politieke leiders van lafheid, omdat ze er niet in slaagden van de mensenrechten in Zimbabwe

en Darfur écht een breekpunt te maken.

Angst en lef

Zimbabweansen durven niet te demonstreren, omdat politie en leger keihard optreden. Begin dit jaar werden Morgan Tsvangirai en enkele andere oppositieleiders in elkaar geslagen. Televisiebeelden daarvan gingen de wereld over. Minder bekende oppositieleden op het platteland verdwenen of kregen bizarre ongelukken. Anderen werden maandenlang opgesloten en volgens hun verklaringen gemarteld. Af en toe vertoont iemand een staaltje lef. Daarvan getuigt het opschrift 'Mugabe moet weg' dat afgelopen week op een ochtend stond te lezen op een muur langs een van de bomenrijke straten in Harare. Voorbijgangers durfden er niet openlijk naar te kijken en militairen verschenen snel ter

plekke met staalborstels. Mijn taxichauffeur slaat bijna de camera uit mijn hand als ik probeer een foto te maken. „Jou gooien ze slechts het land uit, ik kan het met de dood bekopen”, merkt hij in paniek op.

Democratie

Toch plaatst een enkele krant wel eens een voorzichtig kritische kanttekening en verder zijn er verschillende burgerbewegingen actief. „Die beperkte mogelijkheden gebruikt de overheid om in het buitenland de indruk te wekken dat er van onderdrukking geen sprake is”, meent de oppositieactivist. Dan vraagt hij zich over de krakende telefoonlijn af over Zimbabweansen wel geschikt zijn voor democratie. „We hebben er geen echte ervaring mee. Zelfs de oppositieleiders gaan de laatste tijd dictatoriaal te werk binnen de eigen MDC-partij.”

Zimbabweansen durven niet eens op straat stil te staan voor een praatje. Foto GPD/Ilona Eveleens